

СТАНОВЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ В БОЛГАРІЇ

У статті розкриваються етапи становлення та надається загальна характеристика сучасного стану туристичної освіти в Республіці Болгарія.

Ключові слова: професійна підготовка, туристична освіта, – етапи становлення, сучасний стан.

Питання підготовки кадрів для сфери туризму за кордоном достатньо широко висвітлювалися в роботах вітчизняних дослідників Л. Кнодель, В. Федорченка, О. Король, І. Бойко, Т. Можаровської, А. Волкової, Н. Рак та ін. Але в цих роботах мова йшла про підготовку туристичних кадрів у розвинених країнах Європи, в Америці та у провідних туристичних державах Азії. Серед країн Східної Європи увага приділялася тільки досвіду Росії. Досвід підготовки туристичних кадрів у Польщі частково висвітлювався польськими освітянами у матеріалах конференцій та збірниках наукових статей. Досвіду Болгарії у цій області увага вітчизняними дослідниками майже не приділялася. Між тим, достатньо великий обсяг напрацювань у галузі навчання туристичних кадрів, близькість проблем, що вирішуються нашими країнами, робить досвід Болгарії для нас особливо цікавим.

Туризм у Болгарії є однією з найприбутковіших галузей, яка постійно поповнює бюджет країни. В 2011 році туристичний сектор Болгарії приніс у національну економіку майже 4 млрд. євро. Прибутки від міжнародного туризму склали 18 % валового внутрішнього продукту країни, у туристичній інфраструктурі було створено понад 150 тисяч робочих місць. Туристичний потік до Болгарії протягом 2000-х років невинно зростає: у 2000 році він склав 2 млн. 785 тис. прибуттів, у 2008 – вже 5,8 млн. прибуттів, а в 2011 – 6 млн. 324 тис. прибуттів [1, с. 7].

Починаючи з другої половини ХХ ст., Болгарія позиціонує себе на світовому туристичному ринку як приймаюча країна, де іноземний туризм є однією з найбільш важливих галузей господарства, для якої активно створюється матеріальна база, проводиться професійна підготовка кадрів.

У 1963 році на базі університету в місті Варна були створені одні з перших навчальних курсів з підготовки кваліфікованих кадрів для туризму. Підготовка проходила на курортах “Святий Костянтин” і “Золоті піски” за спеціальностями: заступник керівника готелю і ресторану, менеджер, офіціант, гід, туристичний аніматор та промоутер.

Вищий інститут народного господарства ім. Димитра Благоева у Варні з 1965 р. здійснював підготовку за спеціальністю „Економіка та організація туризму”. Крім того, працівників вищої кваліфікації готували у Софії в Університеті ім. Клімента Охридського, в Пловдивському інституті, на спеціалізованих факультетах Благоевградського, Хасковського та Великотирновського університетів, у двох напіввищих інститутах з туризму – у Варні та Бургасі. В країні працювало більше 200 середніх училищ зі спеціалізацією „туризм” – в Несебрі, Толбухіні, Варні, Велінграді, Софії та ін.

При вищих та напіввищих навчальних закладах організовувалися школи, курси та післядипломна кваліфікація. Наприклад, школа в Пловдиві готувала спеціалістів громадського харчування та готельної справи. Термін навчання в навчальних закладах (курсах, школах, коледжах і ВНЗ) тривав від кількох місяців до п’яти років. При курортах функціонували професійно-навчальні центри, де підвищували свою кваліфікацію працівники системи обслуговування. Під егідою ЮНЕСКО було створено Центральну школу перепідготовки кадрів [2, с. 6].

На початку 1990-х років у Болгарії у системі туризму було зайнято понад 40 тис. працівників, більша частина яких мала вищу та середню спеціальну освіту. Але соціально-економічні зміни, що настали після 1989 року, поставили перед професійною туристичною

освітою низку проблем, серед яких: зміна власності в туризмі; відсутність ангажементу до підготовки кадрів з боку приватних власників у туризмі; порушення зв'язків між навчальними закладами, що готують кадри для туризму, державними та суспільними інституціями, що управляють туристичною індустрією; швидка зміна вимог до туристичної практики; важка адаптація студентів до нових форм навчання [3, с.23-24].

У другій половині 1990-х років у країні проводилася серйозна науково-дослідницька робота. З проблем туризму було видано десятки підручників і наукових монографій. Але система вищої освіти в Болгарії в цей час вирізняється посиленою регламентованістю та контрольованістю з боку держави, обмеженістю власної ініціативи працівників вищої школи у підходах до змісту і форм навчання.

В останні роки, у зв'язку з підписанням урядом Болгарії Болонської декларації та приєднанням до Єдиного Європейського освітнього простору в Болгарії активно проводились реформи системи вищої освіти, впровадження європейських стандартів, що в свою чергу призвело до міжнародного визнання вищої освіти Болгарії. Реформи позитивно позначилися на роботі вищих навчальних закладів Болгарії: збільшилося число спеціальностей, набагато різноманітнішими стали форми навчання.

У Болгарії головною метою з досягнення цілей Болонського процесу стало забезпечення адаптації системи на національному рівні – пристосування освіти до нових потреб, а також стійкий розвиток системи у повній відповідності з цілями Європейського простору вищої освіти і надання цінних і конкурентоспроможних знань та навичок. Поправки до Закону про вищу освіту (1995 р., останні зміни – від 4 липня 2004 р.) істотно змінили структуру вищої освіти Болгарії через введення нової системи рівнів.

Нині вищі навчальні заклади Болгарії готують:

Бакалаврів – 1-ший рівень – мінімальний термін підготовки 4 роки.

Магістрів – 2-й рівень – мінімальний термін підготовки 5 років або не менше 1 року після одержання ступеня бакалавра. Навчання завершується здачею державних іспитів та захистом дипломної роботи.

Докторів – 3-й рівень – 3 роки після отримання ступеню магістра. Для завершення навчання на цьому рівні необхідно виконати самостійний науково-дослідний проект і захистити дисертацію [4].

У рамках урядової програми з підвищення якості болгарської освіти до європейського рівня та реалізації проекту „Створення конкурентної системи навчання та управління вищою освітою”, рекомендованого ЄС для Болгарії, зменшено частку обмежувальних нормативів у законодавчій базі вищої освіти, вищим навчальним закладам надано значно більше автономії, і тим самим – можливість самим модернізувати навчальний процес. Заклади вищої освіти мають певний ступінь академічної свободи та автономії, в результаті чого вони самі визначають природу і структуру освітніх програм та курсів навчання. Національне агентство з оцінки та акредитації (НАОК) схвалює, оцінює і дає рекомендації до навчальних програм та планів ВНЗ.

У рамках реформування вищої школи Болгарії Державний реєстр спеціальностей за освітньо-кваліфікаційними рівнями у вищих школах Республіки Болгарії (затверджений Постановою Ради Міністрів Республіки Болгарії №86 від 1997 року) був замінений Класифікатором галузей вищої освіти та професійних напрямків (Постанова Ради Міністрів Республіки Болгарії №125 від 24.06.2002 року). Згідно з Класифікатором професійний напрямок „Туризм” було віднесено до галузі вищої освіти „Соціальні, господарські та правничі науки” [5].

Ураховуючи державні освітні потреби, Національне агентство Болгарії з питань професійної освіти та підготовки кадрів (NAVET) готує для кожної з професій, зазначених у класифікаторі, базовий документ, який допомагає оптимізувати зв'язок між сферою професійної підготовки та працевлаштуванням. Вивченню потреб у кадрах для болгарської промисловості покликаний сприяти проект „Пропозиції по оновленню державних освітніх потреб”, що фінансується ЄС (програма PHARE).

Вища освіта в сфері туризму – відправна точка державної політики Болгарії в освіті. Проте туризм також є невід’ємною частиною регіональної політики в галузі розвитку, що виражається в ключових планових документах, таких, як Національний план економічного розвитку, Національний план регіонального розвитку та ін. Ці плани мають забезпечити координацію та партнерство між основними суб’єктами, які мають відношення до розвитку туризму та відповідної підготовки кадрів для цього сектору.

З метою забезпечення якості професійної освіти у Болгарії в 2004 році було прийнято „Національну стратегію професійного навчання протягом життя на період 2005-2010 рр.” [6]. Але проблема якості підготовки кадрів для туристичної сфери залишається актуальною для вищих освітніх закладів Болгарії. Міністерство освіти і науки вбачало причини триваючого зниження якості освіти зокрема у збільшенні кількості вузів та їх філій, яке спровокувало появу феномена „роз’їзного” викладача, який працює одночасно в кількох вузах або їх філіях, що знаходяться іноді в різних містах. Тому деякий час обговорювалося питання механічного скорочення кількості вузів, їх укрупнення, яке в даний час змінилося ідеєю ринкової конкуренції між вузами. У цьому зв’язку деякі вузи роблять самостійні кроки до модернізації навчального процесу, розробки механізмів самооцінки і самоконтролю, створення умов для саморозвитку у відповідності із запитами суспільства, синхронізації навчальних програм з аналогічними у розвинених європейських країнах. У свою чергу, Міністерство освіти і науки Болгарії на кошти, виділені європейською оперативною програмою „Людські ресурси”, реалізує проект створення системи вимірювання рейтингів університетів.

Ще однією проблемою болгарські освітяни вважають те, що навчання не завжди відповідає потребам динамічних змін і проблемам туристичного бізнесу, а вища освіта – занадто зосереджена на теорії. Нині туризм, як й інші сектори економіки, відчуває серйозну відсутність досвідчених менеджерів-управлінців, підготовлених для здійснення управлінських функцій в індустрії гостинності і туризму. Це вимагає внесення змін до навчальних планів і програм, впровадження сучасних форм навчання [7].

Нині перед системою вищої професійної освіти в Республіці Болгарії, в тому числі – туристичної, стоять завдання підвищення якості навчання, узгодження його змісту з потребами туристичної практики, впровадження сучасних форм навчання, синхронізації навчальних програм з туристичних дисциплін з аналогічними у розвинених європейських країнах.

Вступ України до Єдиного Європейського освітнього простору ставить подібні завдання також перед вітчизняною системою вищої професійної освіти, що робить актуальним подальше вивчення зарубіжного досвіду, зокрема – в сфері туристичної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Tourism Highlights. 2012 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unwto.org.
2. Какво знаем за туристите на Златни пясъци. – Софія: Офсет експрес, 1994. – 6 с.
3. Вдовичин Г.Н. Профессиональное образование в сфере туризма в Республике Болгарии / Г.Н.Вдовичин // Туризм: практика, проблемы, перспективы: матер. междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 11 – 13 апреля 2001 г. – Мн.: БГЭУ, 2001. – С. 23 – 24.
4. Наредба за държавните изисквания за придобиване на висше образование на образователно-квалификационните степени “бакалавър”, “магистър” и “специалист”: постановление на Министерския Съвет на Република България от 23.07.2002 г. № 162; поправка от 5.09.2003 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.neaa.government.bg/bg/legal_base/laws
5. Българско законодателство. Закони и подзаконни нормативни документи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://admin.unwe.acad.bg>
6. Национална стратегия за продължаващото професионално обучение за периода 2005 – 2010 година – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/minedu/government/bg/>
7. Маркова З. Туризм все още изостава от практиката / Зорница Маркова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2005>

Сокол Т.Г.

**СТАНОВЛЕНИЕ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ СФЕРЫ ТУРИЗМА В БОЛГАРИИ.**

В статье раскрываются этапы становления и подается общая характеристика современного состояния туристского образования в Республике Болгария.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, туристское образование, этапы становления, современное состояние.

Sokol T.G.

**FORMING AND CURRENT STATUS OF PROFESSIONAL TRAINING FOR TOURISM SPHERE
IN BULGARIA**

The article deals with the stages of forming professional training for tourism sphere in Bulgaria and the general characteristics of the current status of tourism education in Republic of Bulgaria has been analyzed.

Key words: professional training, tourism education – stages of forming, current status.

УДК 378.14:[371.381:331:45]

Тимошук О.С.

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

У статті окреслені основні проблеми підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці та причини виникнення даних проблем. Запропоновано методи оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів технологій, відповідно до сучасних умов.

Ключові слова: вчитель технологій, професійна підготовка, безпека учнів, охорона праці, веб-ресурси.

Актуальність проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що основними напрямками оновлення змісту освіти є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських та національних цінностей, забезпечення якісної освіти на основі новітніх досягнень науки, культурної та соціальної практики.

Відзначимо, що сучасні глобалізаційні процеси у сфері соціальної практики акцентовані на розвитку і реалізації норм, основних принципів і прав у сфері праці, підвищення ефективності соціального захисту, розробці міжнародних заходів і програм зі сприяння здійсненню основних прав людини, покращення умов праці та життя й розширення можливостей для зайнятості і підвищення рівня охорони праці в усіх галузях народного господарства.

З метою підтримки сучасних геополітичних акцентів у сфері соціальної політики та безпеки праці у нашій державі укладено відповідні нормативно-правові документи. Так, у 2010 році Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду видано спільний, міжгалузевий наказ № 969/922/216 “Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України”. Такий законодавчий крок має на меті забезпечити у майбутніх фахівців формування умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов’язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.